

**КОНСПЕКТ ЗА ДОКТОРАНТСКИ КОНКУРС
ПО ПСИХОЛОГИЯ НА ЛИЧНОСТТА**

- 1. Предметна област на психологията на личността.** Източници и развитие на психологията на личността. Ситуирането на личностово-психологическото познание в контекста на хуманитарните, социалните и здравните науки. Подходи в дефинирането на личността в психологията.
- 2. Измерване и оценяване в психологията на личността.** Емпирично-изследователски и аналитично-интерпретативни подходи. Критерии за обективност на данните. Класификации на методите за изследване на личността. Клинично-идиографичен, експериментален и квази-експериментални дизайни
- 3. Моделиране на личностната система.** Типологични и дименсионални подходи. Експлицитни и имплицитни модели на личността. Психолексикален подход в моделирането на личността.
- 4. Личност и поведение.** Проблемът за консистентността в психологията на личността. Диспозиционен подход, ситуационизъм и интеракционизъм.
- 5. Емоции и емоционална регулация.** Теоретични подходи към изучаване на емоциите. Базисни емоции. Емоции и адаптация.
- 6. Потребности, мотиви и мотивационен процес.** Обзор на основните концепции за мотивацията. Теория за самодетерминацията на Р. Райан и Е. Диси – базисни потребности и регулация на поведението.
- 7. Темперамент и личност.** Спекулативна и емпирична традиция. Съвременни изследователски подходи. Телосложение и личност. Критичен анализ.
- 8. Съвременни подходи към генетичните основи на поведението.** Биологизация на изследванията на личността. Проучвания със семейства, близнаци и осиновени деца. Критически перспективи.
- 9. Аз-образ и самооценка.** Същност и структура. Динамика на Аз-образа. Самопознание, самооценка и поведение. Аз-концепция и идентичност.
- 10. Личност, болест и здраве.** Ограничения и предизвикателства на подхода. Рискови за здравето фактори в личностния профил. Протективни и рискови фактори в личностния профил.
- 11. Личност и психопатология** – патопластични, спектърни и етиологични връзки. Социалноконструктивистка перспектива към психопатологията и критериите за "здрава личност". Разстройства на личността - класификация по МКБ и ДСН. Категориален и дименсионален подход към изследване на личностните разстройства.
- 12. Психодинамичен подход към личността.** Структура на личността в психоанализата на З. Фройд. Защитни механизми. Психоаналитична характерология. Аналитичната психология на К. Юнг. Нагласи, функции и психологически типове. Индивидуалната психология на А. Адлер. Непълноценност, компенсация и свръхкомпенсация. Обществото и личността в теорията на Е. Фром. Механизми за бягство от свободата. Характерови ориентации. Психология на "Аза" в теорията на Е. Ериксън. Психосоциално развитие на личността. Психоистория и психобиография. Емпиричен статус и съвременно приложение.

13. **Поведенчески подход към личността.** Теория на Б. Скинър за оперантното обуславяне. Контрол на човешкото поведение. Приложения на оперантния бихейвиоризъм към личността и критичен анализ. Когнитивният бихейвиоризъм на Дж. Ротър. Вътрешен и външен локус на контрола. Междупличностно доверие. Теория за социалното учене на А. Бандура. Реципрочен детерминизъм. Учене чрез модели. Теория за усвоената безпомощност на М. Селигман. Безпомощност и мотивация.

14. **Диспозиционен подход към личността.** Теория за чертите на Г. Олпорт. Психолексикален подход. Идиографично изследване на личността. Факторната теория на Р. Кетъл. Наследственост и среда. Факторната теория на Х. Айзенк. Критерии за идентифициране и йерархия на факторите. Измерения на личността и биологична основа. Петфакторен модел за личността. Преход към петфакторна теория. Инструменти за оценка и критически перспективи.

15. **Хуманистичен подход към личността.** Теория за себеактуализацията на А. Маслоу. Мотивация, метамотивация и йерархия на потребностите. Теория за себеактуализацията на К. Роджърс. Развитие на Аза. Психотерапия и съвременни изследвания.

16. **Когнитивен подход към личността.** Психология на личните конструкти на Дж. Кели. Лични конструкти и тяхното приложение. Когнитивно-афективна личностна система на У. Мишел и Ю. Шода. Личност и ситуация.

17. **Дейностен подход към личността.** Обществените отношения и формирането на личността (А. Н. Леонтиев, Б. Ананиев). Личността като предмет на изследване в марксистката психология. Социалните ситуации, дейността и развитието на личността. Към проблема за човешката индивидуалност.

Препоръчителна литература:

Адлер, А. (2007). *Човекознание: увод в индивидуалната психология*. Здраве и щастие.

Айзенк, Х. Ю. (ред.) (1987). *Модел за личност*. София: Наука и изкуство

Ананиев Б. (1976). *Човекът като предмет на познанието*. София: Наука и изкуство.

Бренър, Ч. (1993). *Психоанализа-основен курс*. София: Отворено общество.

Величков А. (1989). *Личност и вътрешна мотивация*. София

Георгиева, Р. (2012). *Психотерапията на Карл Роджърс*. София: Изток-Запад.

Дилова М. (2008). *Експериментална психология на себепознанието*. София: НБУ.

Екман, П. (2011). *Излъжи ме, ако можеш*. София: Жануа 98.

Еленбергер, А. (2006). *Откриването на несъзнаваното. История и развитие на динамичната психиатрия*. София: Лега Артис.

Ериксън, Е. (2013). *Идентичност - младост и криза*. София: Рива.

Изард, К. (2017). *Психология на емоциите*. София: Здраве и щастие.

Кречмер, Е. (1996). *Медицинска психология. Строеж на тялото и характер*. София: Евразия

Маслоу А. (2010). *Мотивация и личност*. София: Кибеа

- Международна класификация на болестите - 10 ревизия (1992)*. Глава V - психични и поведенчески разстройства. София: Програма за комплексно изследване на човека и мозъка.
- Мишел, У. (2020). *Тестът Маримелу. Развитие на самоконтрола*. София: Изток-Запад.
- Обуховски К. (1981). *Психология на човешките стремежи*. София: Наука и изкуство.
- Петров, Д., (2019). *Стилове на привързаност: удовлетвореност и регулация на рисковото сексуално поведение*. Пропелер, София.
- Петров, Д. (2016). *Привързаност и личностна патология*. София: УИ „Св. Кл. Охридски“
- Петров, Д. (2013). Българска адаптация на кратката скала за търсене на усещания (BSSS). В: *Годишник на СУ, ФФ*, книга Психология, т. 105.
- Петров, Д., Силгиджиян, Х. (2012). Конвергентна валидност между два самооценъчни инструмента за оценка на индивидуалния стил на привързаност: RQ и ECR-R. В: *Сборник доклади от I национална конференция по клинична и консултативна психология*, 171-178.
- Петров, Д., Силгиджиян, Х. (2011). Личностни черти и рисково сексуално поведение. В: *Българско списание по психология*, 3-4, с. 814-821.
- Петров, Д. (2011). Теория за самодетерминацията и регулация на здравното поведение. В: *Годишник на СУ, ФФ*, книга Психология, Т. 103.
- Петров, Д. (2010) Предпазно-мотивационна теория и превенция на рисковото сексуално поведение. В: *Годишник на СУ, ФФ*, книга Психология, Т. 102. <http://hdl.handle.net/10506/769>
- Ратнер, Й. (2005). *Психоанализа: класиците*. София: Кибеа.
- Рейковски Я. (1980). *Експериментална психология на емоциите*. София, Наука и изкуство
- Роджърс, К. (2015). *Начин да бъдеш*. София: Изток-Запад.
- Роджърс, К. (2018). *Израстването на личността*. София: Изток-Запад.
- Сев Л. (1972). *Марксизмът и теорията на личността*. София: Партиздат
- Селигман, М. (2001). *Как да бъдем оптимисти*. София: Кибеа
- Скинър, Б. (2017). *Отвъд свободата и достойнството*. София: Изток-Запад.
- Тодоров, В. (1997). Към проблема за описанието на личността: петфакторен модел. 25 години *Институт по психология - юбилеен сборник*. София: Академично издателство "Проф. Марин Дринов".
- Фредриксън, Б. (2015). *Любов 2.0*. София: Кибеа.
- Фридман, Х., Мартин, Л. (2011). *Проект Дълголетие*. София: Обсидиан.
- Фройд, А. (2017). *Егото и защитните механизми*. София: Изток-Запад.
- Фройд, З. (1997). *Аз и то*. Eurasia
- Фром, Е. (2003). *Анатомия на човешката деструктивност*. София: Изд. Захарий Стоянов

- Фром, Е. (2005). *Бягство от свободата*. София: Изд. Захарий Стоянов.
- Хьелл, Л., Зиглер, Д. (2020). *Теории личности*. 3-е изд. Питер
- Шулц, Д. (2004). *Психология на растежа: модели на здравата личност*. София, Наука и изкуство.
- Юнг, К.Г. (2016). *Психологически типове*. София: Лече Артис.
- Corr, P. J & Matthews, G. (Eds) (2009). *The Cambridge Handbook of Personality Psychology*. NY: Cambridge University Press.
- Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders*, 5th ed. (DSM-V). (2013). APA.
- Dumont, F. (2010). *A History of Personality Psychology: Theory, Science, and Research from Hellenism to the Twenty-First Century*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Ewen, R. (2009). *An Introduction to Theories of Personality*. 7th edition. Hillsdale: LEA.
- Feist, J. Feist, G. (2018). *Theories of personality* (9th ed.). Boston: McGraw-Hill.
- Heckhausen, J. & Heckhausen, H. (2018). *Motivation and action*. 3rd ed. Cambridge: Cambridge University Press.
- Mischel, W., Shoda, Y., & Ayduk, O. (2007). *Introduction to personality: Toward an integrative science of the person* (8th ed.). New York: Wiley.
- Pervin L.A. (2018). *Personality: Theory and Research*, 14th ed. New York: John Wiley.
- Schultz, D., Schultz, S. (2017). *Theories of personality*. 11ed. Belmont: Wadsworth.
- Strelau, J. (2002). *Temperament: psychological perspective*. NY: Kluwer Academic Publishers.
- Tucker, W.H. (2009). *The Cattell Controversy: race, science, and ideology*. Champagne: University of Illinois Press.

Дата: 3.07.21г.

Съставил: доц. д-р Д. Петров